

T.C.

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu Raporu

Karar No:18

Tarih: 29.12.2005

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu 28.04.2005 tarihli 8 inci toplantısında bazı televizyon kanallarında yayınlanan programların Türk aile yapısını, çocukların ve gençlerin psikolojik gelişimini olumsuz etkilediği ve ilgili idare makamları tarafından bu programların yayınının engellenmesine yönelik gerekli tedbirlerin alınmadığı iddialarını içeren dilekçeleri inceleyip karara bağlamış, 31.5.2005 tarihinde yayımlanan 14 numaralı karar, Meclis İçtüzüğü'nün 119 uncu maddesine göre milletvekillerce itiraz edilmediği için 31.06.2005 tarihi itibariyle kesinleşmiş, kesinleşen karar dilekçe sahiplerine ve alınan karar doğrultusunda yaptıkları işlemleri bildirmeleri amacıyla ilgili kurumlara gönderilmiştir.

Bilindiği üzere, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu yaptığı araştırma ve toplantı faaliyetleri sonucu yayımladığı raporunda, idarî makamlar tarafından televizyon yayınlarının zararlarının tespiti konusunda gerekli araştırmaların yapıp yapılmadığı ve yayın ilkelerine aykırı hareket eden programların denetiminde aksaklıkların olup olmadığı şeklinde konuyu 2 boyutuyla ele alıp, değerlendirmiştir.

Komisyonun kesinleşen raporunda konunun birinci boyutuna ilişkin yapılan değerlendirmede, 1995 yılından bu yana somutlaştırılmış ve neticelendirilmiş, konuyu bilimsel olarak ortaya koyan ciddi bir araştırmanın –teşkilat kanunlarına göre kendilerine bir görev olarak verilen Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Aile Araştırma ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne– yapılmadığı, ihmal edildiği tespitinde bulunulmuş, bir an önce söz konusu araştırmaların yapıp, sonuçlandırılmasında büyük kamu yararının olduğunu vurgulamıştır. Yine, konunun ikinci boyutuna ilişkin Komisyon Genel Kurulu, RTÜK tarafından, yayın ilkelerine aykırı hareket eden programlarla mücadeleye yönelik birtakım müeyyidelere başvurulduğu, ancak başta kanuni düzenleme konusu sorunlardan dolayı, zararlı yayınlarla mücadelede kısmen başarı sağlandığı değerlendirilmesinde bulunmuştur.

Komisyon Genel Kurulu yaptığı değerlendirmeler doğrultusunda;

“Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun denetimlerinin sonucunda verilen müeyyidelerin kanunda konuluş amacına uygun olarak- caydırıcılık kazandırılmasına yönelik, 3984 sayılı Kanunda yapılması gereken yasal düzenleme çalışmalarının bir an önce bitirilmesi tavsiye edilerek, kanun değişikliği gerektiren konu hakkında bu aşamada, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile TBMM İçtüzüğü'nün 116 ncı ve 117 nci maddeleri uyarınca Komisyonumuzca başka bir işlem yapılamayacağına,

Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun Türk aile yapısını koruyucu, gençlerin ve çocukların ruhsal, zihinsel gelişimini geliştirici nitelikteki programlara maddi destek sağlamak suretiyle teşvik edici fonksiyonunu ortaya çıkaracak yasal düzenleme çalışmalarının bir an önce bitirilmesi tavsiye edilerek, bu aşamada, 3071 sayılı Dilekçe Hakkının Kullanılmasına Dair Kanun ile TBMM İktüzüğünün 116 ncı ve 117 nci maddeleri uyarınca Komisyonumuzca başka bir işlem yapılamayacağına,

Televizyon izleyicilerinin bilgilendirilmesini amaçlayan 'Akıllı Simge Sistemi Projesinin' Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca yapılmakta olan hazırlık çalışmasının bir an önce tamamlanarak ivedilikle uygulamaya geçirilmesine,

Çocuklara okullarda ders vermek suretiyle onlara televizyon yayınlarının mantığını anlatarak, onları eğiterek, bilinçlendirerek televizyon yayınlarının zararlı etkilerini en aza indirmeyi amaçlayan 'Medya Okuryazarlığı Projesinin' Radyo ve Televizyon Üst Kurulu ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle değerlendirilip uygulamaya konulmasına ilişkin işlemlerin gecikmeksizin tamamlanmasına,

Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü ile Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca uzun yıllar ihmal edilmiş olan -ve kanunlarınca görev olarak kendilerine verilen- televizyon yayınlarının Türk aile yapısına, gençlerin ve çocukların gelişimine etkilerini araştırmak üzere başlatılan çalışmaların bu kurumlar marifetiyle bir an önce bitirilmesine”

Şeklinde kararını vermiştir.

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu 16.11.2005 tarihli 11 nci toplantısında, 28.04.2005 tarihli 8 inci toplantısında almış olduğu 14 Numaralı kararın idarî muhatapları tarafından uygulanmasını denetlemek ve Meclis Genel Kurulunda görüşülmesine gerek olup olmadığını araştırmak üzere Trabzon Milletvekili Şevket Arz, Giresun Milletvekili Ali Temür ve Bursa Milletvekili Abdülmecit Alp'ten oluşan alt komisyonun kurulmasına karar vermiştir.

Anılan karar doğrultusunda kurulan altkomisyon, kesinleşen Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu kararı doğrultusunda yapılan işlemlerin bildirildiği Milli Eğitim Bakanlığının, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünden sorumlu Devlet Bakanlığının ve RTÜK Başkanlığının cevabi yazılarını incelemiş, 7.12.2005 tarihli yapılan toplantıyla RTÜK Başkanı ve Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürünü dinlemiş ve halihazırda sunulmakta olan televizyon yayınlarının niteliklerini, yayın ilkelerine aykırı hareket eden yayınlarla mücadele kapsamında denetim mercilerince yapılan işlemleri incelemiştir. Altkomisyon, yaptığı çalışmalar sonucu ulaştığı tespit ve değerlendirmeleri içeren, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 14 numaralı kesinleşen kararının muhatap idarî makamlarca tam anlamıyla uygulamaya aktarılamadığı gerekçesiyle, Meclis İktüzüğünün 120 nci maddesine istinaden, konunun Meclis Genel Kurulunda görüşülmesi istemli raporunu 21.12.2005 tarihinde Dilekçe Komisyonu Genel Kuruluna görüşülmek üzere sunmuştur.

Dilekçe Komisyonu Genel Kurulu 29.12.2005 tarihli 12 nci toplantısında söz konusu altkomisyon raporunu inceleyip, görüşmüştür.

Dilekçe komisyonu Genel Kurulu, altkomisyonun hazırladığı rapor doğrultusunda şu tespitlere ulaşmıştır:

- RTÜK denetimlerinin sonucunda verilen müeyyidelerin kanunda konuluş amacına uygun olarak caydırıcılık kazandırılmasına ve RTÜK'ün, Türk aile yapısını koruyucu, gençlerin ve çocukların ruhsal, zihinsel gelişimini geliştirici nitelikteki programlara maddi destek sağlamak suretiyle teşvik edici fonksiyonunu ortaya çıkarmaya yönelik, 3984 sayılı Kanunda yapılması gereken yasal düzenleme taslak çalışmalarının ivedilikle hazırlanmasına ilişkin Komisyon Genel Kurulunun tavsiye kararı hakkında; RTÜK Başkanlığınca, bu yöndeki çalışmalarının devam ettiği belirtilmesine karşın bu konuda somut bir çalışmaya ulaşılammıştır.

- Komisyon Genel Kurulunun, televizyon izleyicilerinin bilgilendirilmesini ve programların yayınlanmadan içeriği hakkında düzenleyici kuruluşça bilgi edinilmesini ve buna ilişkin önlemlerin alınabilmesini amaçlayan 'Akıllı İşaretler Simge Sistemi Projesinin' Radyo ve Televizyon Üst Kurulunca yapılmakta olan hazırlık çalışmasının bir an önce tamamlanarak ivedilikle uygulamaya geçirilmesine ilişkin kesinleşen kararı hakkında; RTÜK Başkanlığınca, projenin 2005 Eylül ayı içerisinde tanıtımının yapılarak kullanılmaya başlanacağı belirtilmesine karşın, halihazırda bu projeye ilişkin değerlendirmelerin devam ettiği ve projenin uygulamaya geçirilemediği görülmüş, bu çerçevede Komisyonun söz konusu kararının hayata geçirilemediği anlaşılmıştır.

- Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Komisyonumuza gönderilen cevabi yazıdan ve Bakanlık bürokratlarıyla yapılan şifahî görüşmelerden, ilköğretim müfredatında, medya okuryazarlığını da artırmayı amaç edinen -yani çocukların televizyon yayınlarından asgari etkilenmeleri için bilinçlendirilmesine yönelik- Türkçe, Hayat Bilgisi, Fen ve Teknoloji, Sosyal Bilgiler dersleri kapsamında 'Görsel Okuma ve Görsel Sunu' adıyla yeni öğrenme alanı oluşturulduğu ve bu öğrenme alanında 'Medya Okuryazarlığını' geliştirmek için birtakım kazanımlara yer verildiği ve bu kazanımların 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya geçirilmeye çalışıldığı, görülmüştür. Radyo ve Televizyon Üst Kurulunun katkılarının da olduğu anlaşılan Milli Eğitim Bakanlığının bu işlemleriyle, Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun konuya ilişkin kesinleşen kararının karşılandığı; ancak, konunun öneminden dolayı ve uygulamanın kamu hizmet gereklerine uygun olarak yerleşmesi için düzenleyici ve denetleyici makamlarca uygulamanın takip edilmesi gerektiği, böylece kesinleşen komisyon kararındaki öngörülen amacın tam anlamıyla yerine getirilmiş olacağı, anlaşılmıştır.

- Komisyon Genel Kurulunun, ilgili kurumlarca uzun yıllar ihmal edilen, televizyon yayınlarının etkilerinin araştırılmasının bir an önce tamamlanması içerikli kesinleşen kararı hakkında:

Gerek Devlet Bakanı Nimet Çubukçu tarafından gönderilen cevabi yazıdan, gerekse Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürünün altkomisyona verdiği şifahi bilgilerden; 2006 ve 2007 yılları içerisinde 'Televizyon ve Aile Araştırması' adıyla bir çalışmanın yapılmasının planlandığı, mevzuattaki açık hükümlere rağmen, bütçe yetersizliği, ilgili kanunun

uygulanmasına yönelik yönetmeliklerin çıkarılamaması ve yeterli uzmanın olmaması gibi gerekçelerle, 07.12.2005 tarihi itibarıyla halihazırda söz konusu komisyon kararına matuf bir araştırmanın yapılamadığı anlaşılmıştır.

Yine, RTÜK Başkanlığınca, radyo ve televizyon programlarının ruh sağlığına etkilerinin incelenmesi amacıyla, öğretim üyeleri ve üst kurul uzmanlarından oluşan bir komisyon oluşturulduğu ve bu komisyon tarafından "Televizyon Programlarındaki Şiddet İçeriğinin, Müstehcenliğin ve Mahremiyet İhlallerinin İzleyicilerin Ruh Sağlığı Üzerindeki Olumsuz Etkileri" başlıklı 03.08.2005 tarihinde hazırlanan raporun başta RTÜK web sayfasında olmak üzere yayımlandığı görülmüştür. Söz konusu raporda yapılan çalışmanın amacı "şiddet, müstehcenlik ve mahremiyet ihlali içerikli medya programlarının izleyicilerin ruh sağlığı ve toplum üzerindeki etkilerini ortaya koymak ve olası zararların önlenmesi amacıyla kamuoyuna, medya sahiplerine, yapımcılarına ve yöneticilerine ve de politika oluşturucular ile uygulayıcı mekanizmalara neler yapılabileceği konusunda bilimsel görüşleri aktarmak" şeklinde izah edilmiştir. Bu çalışma çerçevesinde ülkemizde ruh sağlığı alanında faaliyet gösteren belli başlı derneklerden yazışma yoluyla bilgi edinildiği, özellikle gelişmiş ülkelerdeki konuya ilişkin araştırmalardan yararlandığı anlaşılmıştır.

Komisyonumuz, araştırma faaliyetlerine ilişkin yaptığı bu tespitler çerçevesinde -her ne kadar RTÜK Başkanlığınca televizyon yayınlarının aile üzerinde etkilerinin tespitine yönelik olarak bir anket çalışmasının yapılmak üzere olduğu belirtilmişse de- halihazırda ilgili kurumlarca yapılan ülkemiz özelinde sorunu ortaya koyan kapsamlı bir çalışmaya ulaşamamış, teşkilat kanunlarına göre televizyon yayınlarının etkilerini araştırmakla yükümlü idarî kuruluşlar tarafından söz konusu araştırmaların kısmen yapılabildiği ve Dilekçe Komisyonunun kesinleşen kararında öngörülen amacın tam olarak karşılanamadığı kanaatine ulaşmıştır.

Komisyonumuz, altkomisyon raporunda belirtilen tespit ve değerlendirmeler ışığında şu sonuçlara ulaşmıştır:

Televizyonun günlük yaşamda gittikçe daha çok yer kaplamaya başladığı, bu nedenle de bireylerin dünyayı kavrayışları üzerinde her gün biraz daha etkili olduğu genel kabul gören bir gerçektir. Televizyon toplumun doğal değişimi ve gelişim sürecine etki ederek âdeta bir kültür belirleyicisi konumuna gelmektedir. Özellikle, çocukların televizyonlarda gözlediği etkileşim biçimleri normatif inançlarını biçimlendirmekte ve olumsuz içerikli televizyon yayınları çocuğun kimlik oluşumunu ve ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öte yandan televizyonun davranış kalıpları oluşturucu etkisi toplumda iyi veya kötü davranış modellerinin yaygınlaşmasına ve meşrulaşmasına yol açmakta; toplum yapılan niteliksiz televizyon yayınları çerçevesinde bir yozlaşma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.

Medyada şiddete, saldırganlığa ve müstehcenliğe, günlük yaşamdakinden daha fazla yer verilmesi ve aile içi mahremiyet ihlallerinin artması genel olarak bireylerin ruhsal yönden travma ile karşılaşmalarına, uzun vadede toplumun kimyasının bozulmasına ve gelecekte

kültür kökleri kaybolmuş bir topluma dönüşmesine zemin oluşturması muhtemel bir tehlike olarak karşımıza çıkmaktadır.

Komisyonumuz, izlenme oranı yüksek altı televizyon kuruluşunun yayın akışları üzerinde yaptığı inceleme sonucunda, şikayet konusu yapılan aile içerikli yarışma programlarında bir azalma gözlemlenmesine karşın, magazin, kadın kuşak programlarının ve şiddet içerikli filmlerin benzer adlarla aile mahremiyetine aykırı, müstehcenliği, şiddet ve saldırganlığı özendirici içerikleriyle yayınlarına devam ettiğini; yayın akışlarında -3968 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinde yer alan yayın ilkelerinde televizyon kuruluşlarına bir kanuni görev olarak verilen- eğitsel ve kültürel içerikli programlara çok da yer verilmediğini; az da olsa izleyiciye sunulan eğitsel ve kültürel içerikli programların, daha çok, izlenme saatlerinin dışında gösterime girdiğini saptamıştır. Olumsuz ve niteliksiz içerikli programların izlenme oranlarının yüksekliği ve daha çok çocukların izleme saatlerinde yayınlanması; özellikle kadın kuşak programlarının ve şiddet içerikli dizilerin toplum üzerindeki olumsuz etkilerinin intihar, cinayet gibi işlenen suç fiilleriyle herkesçe gözlenebilir hale gelmiş olması, kesinleşen komisyon kararında dile getirilen sorunun devam ettiğini, düzenleyici kuruluşlarca televizyon yayınlarının niteliğinin artırılmasında çok da başarılı olunamadığını göstermektedir. Özellikle son dönemde yayın ilkelerine aykırı yayınlarla mücadelede kapsamında genel uyarıların dışında caydırıcı müeyyidelere çok da başvurulmaması Komisyonumuzun bu tespitini teyit eden bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Komisyonumuz yukarıda açıklanmaya çalışılan konunun güncel olan öneminden ve Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 14 numaralı kesinleşen kararının muhatap idarî makamlarca tam anlamıyla uygulamaya aktarılamadığından dolayı, konunun Meclis Genel Kurulunda görüşülmesinde büyük kamu yararı olduğu kanaatine ulaşmıştır. Şüphesiz ki, konunun, Meclis Genel Kurulunda görüşülerek, Meclisin iradesini yansıtacak şekilde karara bağlanması, bu konuda Meclise düşen siyasî denetim eksikliğini gidereceği gibi, düzenleyici ve denetleyici idarî makamlar üzerinde de yol gösterici ve cesaretlendirici etki yaratacaktır.

Komisyonumuz görüşülen altkomisyon raporunu kabul ederek, Meclis İçtüzüğü'nün 119 ve 120 nci maddelerine istinaden, konunun Meclis Genel Kurulunda görüşülmesinin istenmesine oybirliğiyle karar vermiştir.

Raporumuz, Meclis Genel Kurulunun tasviplerine sunulmak üzere arz olunur.

18 NUMARALI KARARA İLİŞKİN DİZİ PUSULASI

- 1- 29.12.2005 tarihli Komisyon Genel Kurulu Raporu (1 Dosya)
- 2- 14 Numaralı Karar doğrultusunda yapılan idari işlemleri araştırmak üzere kurulan altkomisyonun raporu ve altkomisyonun bilgi istemli yazısına RTÜK Başkanlığınca verilen cevabi yazı. (1 Dosya)
- 3- 14 Numaralı karar hakkındaki yapılan işlemlerin bildirildiği Milli Eğitim Bakanlığının, RTÜK Başkanlığının ve Devlet Bakanlığının cevabi yazıları. (1 Dosya)
- 4- Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 31.5.2005 tarihinde dağıtılan 14 Numaralı kesinleşen kararı. (6 sayılı Genel Kurul Cedveli) (1 Dosya)
- 5- RTÜK Başkanlığı tarafından toplantıda sunulan bilgi notu. (1 Dosya)
- 6- Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunun 8 ve 12 nci toplantısına ait tutanaklar. (1 Dosya)
- 7- Dilekçe Komisyonu Genel Kurulunda görüşülen dilekçeler. (5 Dosya)

Yahya AKMAN
Şanlıurfa Milletvekili
Başkan

Alaettin GÜVEN
Kütahya Milletvekili
Başkanvekili

(İmzada Bulunamadı)
Kenan ALTUN
Ardahan Milletvekili
Sözcü

Fehmi ÖZTUNÇ
Hakkari Milletvekili
Katip Üye

Ali Rıza GÜLÇİÇEK
İstanbul Milletvekili
Üye

Cahit CAN
Sinop Milletvekili
Üye

Mahmut GÖKSU
Adıyaman Milletvekili
Üye

Abdülmecit ALP
Bursa Milletvekili
Üye

Sedat KIZILCIKLI
Bursa Milletvekili
Üye

(İmzada Bulunamadı)
Mustafa EYİCEOĞLU
Mersin Milletvekili

(Toplantıya Katılmadı)
Şevket ARZ
Trabzon Milletvekili
Üye

Ali TEMÜR
Giresun Milletvekili
Üye

(Toplantıya Katılmadı)
Hasan ÖZYER
Muğla Milletvekili
Üye

(Toplantıya Katılmadı)
Zeynep Damla GÜREL
İstanbul Milletvekili
Üye

